

Göktytan – en särpling med vrid

TEXT: DANIEL GREEN

FOTO: HANS FALKLIND/N

Göktytan kan, då den känner sig hotad, resa nackfjädrarna, sträcka på halsen och vrida den ormlikt fram och tillbaka, något som kan tänkas vara utvecklat för att skrämma bort inkräktare i bohålan. Göktytan trivs ofta på hyggen, i samma biotop som törnskatan.

Göktytan är en särpling bland våra fåglar. "En egendomlig fågel" – som Erik Rosenberg konstaterade – med tillägget; "visserligen släkt med hackspettarna, men som för övrigt har litet gemensamt med dem". Hålhäckare och myrätare är särdrag den delar med hackspettarna, men fjäderdräkten är mer som en nattskärras eller morkullas, en lika intrikat som diskret kamouflerande mönstring.

FLYTTAR LÅNGT

Göktytan är också – till skillnad från alla nordiska hackspettar – en långdistansflyttare. Flyttningen tycks gå på bred front med riktning sydväst genom Europa.

Trots att det inte finns några ringåterfynd från månaderna december – mars av svenska göktytor, drar man på Riksmuseets ringmärkningscentral slutsatsen att även svenska göktytor övervintrar i Afrikas Sahelzon söder om Sahara.

Göktytan har minskat under en rad år, mellan 1970- och 2000-talen, men verkar ha hämtat sig de senaste åren.

Göktytor häckar i stora delar av Sverige utom i fjällkedjan. De bebor ett flertal miljöer i kulturlandskapet från parker

och trädgårdar med fruktträd till öppnare skogsmark, hagmarker och hyggen. Finns det torrstubbar och träd – gärna aspar – med hål i, är hyggen en väl frekventerad häckningsmiljö. Här hittar man ofta göktytan i samma revir som andra hackspettar, såväl spillkråka som gråspett och gröngöling.

ENTRÄGET PIPANDE

Göktytan upptäcks ofta genom sitt enträget pipande, nasalt, genomträngande läte, närmast påminnande om mindre hackspett eller en lärk- eller stenfalk på lite avstånd. Ofta är det svårt att lokalisera fågeln, delvis beroende på lätets kvalitet, men också för att göktytor ofta sitter stilla och väl dolda högt upp i stora lövträd och tätt intill grenar som de väl smälter ihop med.

Göktytan börjar anlända till södra och mellersta Sverige från slutet av april och är då som lättast att upptäcka, då den är högljudd och syns bättre innan lövverken hunnit utvecklas alltför mycket.

En av göktytans största egenheter är dess förmåga att ormlikt vrida på huvudet och halsen. En position den tycks inta då den känner sig hotad, kan tänkas som ett

användbart försvar mot inkräktare i boet. Ringmärkare med anlag för ormskräck har med förfäran drabbats av göktytans reptilbeteende i handen.

FOTO: HANS FALKLIND/N

Längsgående mörka strimmor på ryggen och tvärbandad stjärt är bra karaktärer på göktyta.

Göktytan har en intrikat mönstrad fjäderdräkt som påminner om andra fåglar som ofta uppehåller sig på marken, t.ex. nattskärna och morkulla.

HACKAR INTE SJÄLV

Trots att göktytan bor i håligheter, hackar den inte ut sitt bohål själv. Därför kan man hjälpa göktytan genom att sätta upp holkar åt den. Ett flertal holkprojekt runt om i Sverige har arbetat med göktyteholkar, och den samlade erfarenheten vi-

sar att göktytan har speciella preferenser, oavsett ingångshål, en djup holk och sågspån i botten ökar chansen att få göktytan till gäst.

En viktig aspekt för göktytan – som också är en trädgårdsfågel – är giftfria trädgårdar, där det får finnas myrsam-

hällen av tuvmyror, något vi trädgårdsälskande människor är väldigt bra på att städa bort från våra odlingar, rabatter och husgrunder.

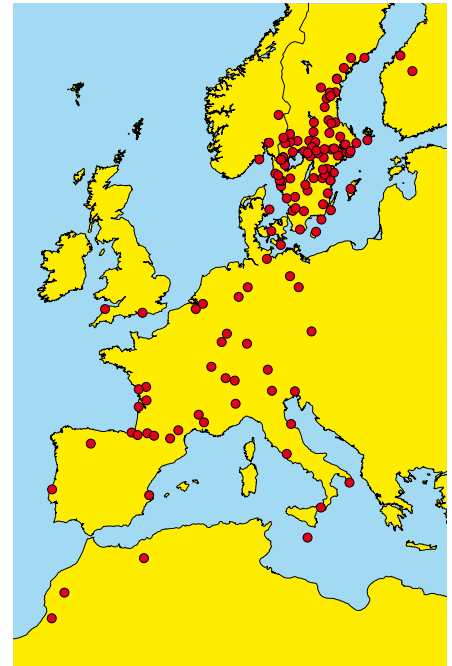
Spar myrorna någonstans där de inte stör och avstå från att använda kemikalier i trädgården. Det ökar chansen för göktytan att föda upp ungar framgångsrikt och fortleva som särling i vår svenska fågelfauna.

Fakta om göktytan

- Göktytan är närmast släkt med hackspettarna, men nästan ensam art i sitt släkte. I världen finns bara ytterligare en göktyteart, i östra och södra Afrika.
- Vår europeiska göktyta häckar genom hela Eurasien ända bort till Japan.
- Göktytans ägg är blankt vita.
- Göktytan drar sig inte för att slänga ut andra fåglars ägg och ungar om det är upptaget i ett hål den vill ha.
- Göktytan fortsätter att mata sina ungar 10–14 dagar efter att de lämnat boet.
- Den äldsta göktytan i Sverige blev fem år, den äldsta i Europa blev sex år.

Den långa tungan är försedd med hullingar och specialdesignad för att kunna komma åt myror- nas ägg och larver i trånga myrgångar.

Kartan baserar sig på 132 fynd av svensk- märkta göktytor. Karta från Ringmärkningscentralen, Naturhistoriska Riksmuseet.